

"İşte ey insan! Eğer yalnız ona abd olsan, bütün mahlukat üstünde bir mevki kazanırsın. Eğer ubudiyetten istinkâf etsen, âciz mahlukata zelil bir abd olursun..." Devamıyla izah eder misiniz?

Mabudiyete layık ancak Allah'tır. Bu hakikatten yüz çeviren insan "**âciz mahlukata zelil bir abd**" olmakla esfel-i safilîne düşer. Enaniyetine ve iktidarına güvenir ve böylece kibir yolunu tutar. Bir tek organını hareket ettirmesinin bile bütün bir kâinatın yardımıyla gerçekleştirdiğinden gaflet ederek, her işi kendi iradesi ve gücüyle yapma davasına kalkışır... İçine çektiği havadan, üzerinde yürüdüğü yer küresine kadar her şeyin Allah'ın mülkü olduğunu unuttur.

"Âciz mahlukata kul olmak", Allah'a karşı yapılması gereken şükür, minnettarlık, medih ve senayı o âciz varlıklara yönlendirmek, kendisine ihsan edilen bütün nimetleri onlardan bilmek, demektir.

Kışın yapraklarını dökmüş, sefil ve perişan bir hâlde bekleyen bir meyve ağacını bahara ulaştıran, onun imdadına yağmuru gönderen Allah'tan gaflet ederek, meyveleri ağacın yaptığı vehmine kapılan ve onu medih ve sena eden insan, sanki o ağacı **Rezzak** olarak kabullenmiş ve ona kul olmuş gibi olur.

Sebeplerin eliyle bize gönderilen her türlü nimet ve ihsanı o sebeplerden bilmek, onlara kul olmak demektir. İnsan kendisine verilen iradeyi doğru kullanmasının ötesinde bir şey yapıyor değildir. Bundan sonrasını Allah'ın kendisine ihsan ettiği kuvveti kullanarak ve bütün bir kâinatın da yardımıyla başarabilmektedir. İnsanın bu noktada "**arı ve karıncadan daha aşağı, örümcek ve sinekten daha zayıf**" olduğunu, [Mesnevî-i Nuriye](#)'deki şu ifadeler çok güzel ortaya koyar:

"Esbab içerisinde en eşref, en kuvvetli bir ihtiyar sahibi insan iken, ef'âl-i ihtiyariye namıyla kendisine mal zannettiği efâlin ekl, şürb gibi en adi bir fiilin husulünde, yüz cüz'ünden ancak bir cüz'ü insana aittir."